

“L’avaluació de la investigació en les àrees de Ciències Socials, Ciències Humanes, Jurídiques i Belles Arts: Estudi qualitatiu, anàlisi i propostes”.

Dra. Virginia Ferrer
Dept. Didàctica i Organització Educativa
Cap Estudis Educació Social-Facultat de Pedagogia

Membre GCR *Esbrina* Subjectivitats i entorns d’aprenentatge contemporanis (grup reconegut 2009SGR 0503,
virginiaferrer@ub.edu)

Introducció.

Com a coordinadora d’un grup interdisciplinari de professors/es i recercadors/es de diferents facultats de la UB 1 que hem iniciat aquest juliol 2009 un estudi qualitatiu sobre l’avaluació de la recerca en les àrees no experimentals: CCSS, CCHH, Jurídiques, Economia i Belles Arts presentaré algunes reflexions fruit de resultats parcials i provisionals de la nostra investigació. La preocupació és evident en la comunitat universitària i per això, volíem passar de la queixa al saber i a la proposta. La finalitat del projecte és recollir, conèixer i analitzar les experiències i situacions viscudes per part del professorat universitari català, estable i no estable, de diferents àrees, edats, sexe, categoria acadèmica i laboral sobre la seva història avaluativa, i les seves valoracions respecte als processos d’avaluació en trams de la recerca i de les modalitats de reconeixement i acreditació de la tasca investigadora i producció científica en les àrees no experimentals, així com dels efectes que té en la seva vida professional i personal. L’estudi té dos fases: una primera fins al 10 de Gener 2010 on tenim el compromís de lliurar un informe parcial a l’AQU que ens finança part de l’estudi (Conveni 9927-24 juliol 2009), i una segona posterior a finalitzar al setembre 2010. Per tal de poder conèixer aquesta realitat s’està portant a terme una recerca qualitativa a partir d’un estudi biogràfic i autobiogràfic professional – personal mitjançant la realització de varies entrevistes en profunditat, i qüestionaris autoaplicats autobiogràfics per reconstruir les històries avaluatives de diferents àrees no experimentals (Belles Arts; Jurídiques, Història – Geografia, Filosofia – Antropologia, Psicologia, Ciències de l’Educació, Economia i Empresarials, Biblioteconomia, Filologies, Sociologia – Política), l’aportació si s’escau de documentació per part del docent de les avaluacions amb l’objectiu de contrastar la informació recollida en les entrevistes i, la realització de grups de discussió inter-àrees per triangular l’anàlisi de dades qualitatives. Paral·lelament, estem portant a terme una revisió de l’estat de la qüestió sobre propostes complementaries i/o alternatives protocol·litzades i altres indicadors per a l’avaluació de la recerca en les àrees no experimentals a nivell nacional i internacional.

Problematització dels criteris d’avaluació de la recerca.

La situació actual a nivell professional, laboral, personal i socio - econòmica del professorat de la mostra intencional és molt variada i sobretot en les figures laborals contractades amb un ampli recorregut professional, docent i investigador a diverses universitats i institucions nacionals i estrangeres, i amb un alt grau de precarietat laboral, inestabilitat i salaris baixos. Molts manifesten que els departaments en general no han estat estructures de suport que hagin ajudat a la millora de la seva recerca i que el nivell de competitivitat és tan alt que genera conductes perverses, d’aïllament i d’ocultar informació entre companys/es. També presenten queixes sobre la poca financiació a projectes de recerca en les nostres àrees en comparació amb els fons per les àrees experimentals i això repercuteix en la producció científica i la posterior avaluació. La reconstrucció de la seva història avaluativa ens mostra un desajust entre la seva producció científica a la seva àrea i el tipus de reconeixement i valoració segons els criteris de les agències i la gran dificultat que troben per acreditar-se o per assolir els trams de recerca. Expressen que en aquestes àrees no experimentals no es valora la qualitat del treball per sí mateix, sino solament la quantitat ja que no es fa una revisió dels continguts de la producció i difusió que solen ser més descriptius, narratius i complexos i d’elaboració més lenta que els experimentals pels propis mètodes de recerca humanística i social.

També expressen que a les àrees no experimentals no es pot mesurar solament per les citacions rebudes ni per l’índex d’impacte de les revistes indexades i es queixen dels “lobbies” de publicació a les revistes on

¹ “L’avaluació de la investigació en les àrees de Ciències Socials, Ciències Humanes, Jurídiques i Belles Arts: Estudi qualitatiu, anàlisi i propostes”.

Dra. Virginia Ferrer (Pedagogia-UB-Coordinadora), Dr. Antoni Font (Dret-UB), Dr. Josep Garcia-Borés (Psicologia-UB), Dr. Francisco Gracia (Geografia i Història UB), Dr. Antoni Martí Monterde (Filologia,UB), Beatriz Laguna (Pedagogia-UB) i Sandra Martínez (Pedagogia-UB), Dra. Sandra Montané (Pedagogia, UB) Conveni AQU/UB 9927

es critica que publiquin sempre els mateixos. Quan la recerca és multireferencial i interdisciplinària, la qual cosa es recomana en moltes convocatòries, encara tenen més problemes per a trobar publicacions que acceptin llurs articles. Hi ha preocupació per la penalització a la recerca local i en altres idiomes que no sigui l'anglès, i que no es tingui en compte ni es mesuri la transferència de la recerca en el camp social, polític i cultural així com en literatura grisa i medis no reconeguts de molta difusió, xarxes, fòrums nacionals i internacionals, poblacions, territoris, creació de nova legislació i altres indicadors diferents. Molts han presentat recursos sense èxit i d'altres ho desestimen pels efectes negatius que te en la paralització de l'avaluació. La majoria valoren negativament els criteris aplicats per a l'avaluació de la recerca en el seu camp, la manca de transparència i la manca de devolució qualitativa així com les conseqüències negatives que la no acreditació te per a la seva estabilitat i millora laboral. L'actual sistema d'avaluació basat en indicadors quantitativus està penalitzant les ciències socials i humanes. És a dir, no s'està donant ni equitat, ni igualtat d'oportunitats entre les diferents àrees.. Els indicadors quantitativus no són per naturalesa ni bons ni dolents - són neutres- però en el nostre cas es consideren insuficients i reduccionistes ja que solen entrar en contradicció amb els marcs de referència dels nostres àmbits.- D'altra banda, existeixen disfuncions en els sistemes d'avaluació i acreditació i es donen casos de que amb currículums força similars unes persones són acreditades i d'altres no. Per tant, els sistemes d'indicadors quantitativus no tan sols no són infalibles, sinó que produeixen distorsions.- Els indicadors quantitativus es caracteritzen perquè evidencien una informació, al temps que invisibilitzen d'altres informacions totalment rellevants. Per tant, aquesta doble vessant s'hauria de contrarestar. També es valora que el format, llenguatge i tipologia d'escriptura dels articles en les revistes indexades molts cops és massa reduccionista i tècnic i no reflecteix dimensions qualitatives i creatives de l'estudi que es publica.

Algunes propostes d'altres criteris d'avaluació de la recerca.

1. Avaluació alternativa/complementaria realitzada per grups d'experts en l'àmbit i no basada principalment en indicadors quantitativus i biomètrics. Valoració global del desenvolupament professional.
2. Avaluació de l'impacte local i social de la recerca. L'impacte científic de la recerca es beneficia indubtablement dels mètodes d'anàlisi bibliomètrica per a les qüestions d'impacte científic, i dels mètodes d'avaluació del retorn econòmic (o financer) per a qüestions organitzatives, financeres i/o d'utilitat per a la justificació i/o prioritització política. Ara bé, com i quan aplicar els altres mètodes per a l'estudi de l'impacte ulterior al científic? Una proposta a tenir en compte seria el model ISOR, creat per a la avaluació de la recerca clínica i en serveis sanitaris, "*ofereix una importància prominent a la presa de decisions dels actors implicats i, per tant, la seva presa de consciència sobre un resultat científic (awareness) i la posterior decisió d'implementar una acció o intervenció basada en aquest resultat (implementation)*".ⁱ
3. Avaluació de projectes encara que no siguin competitius i finançats (ja que són els únics que tenen puntuació) i obertura al reconeixement de la recerca individual de qualitat.
4. Contemplar altres agents avaluadors externs (per exemple, que es puguin presentar avaluacions d'altres entitats, institucions, administracions, escoles, centres, museus, moviments socials, etc...) que valorin l'impacte i la transferència cultural, científica i social dels projectes realitzats...
5. Contemplar altres publicacions com llibres i capítols de llibres que solen presentar les aportacions més rellevants en molta part de la producció científica en CCSSHH.

Com a **conclusions** proposem que cal una modificació global de l'avaluació de la recerca en les nostres àrees, que contempli també els objectius i valors de la Universitat Pública, la funció social i cultural de la recerca, la llibertat investigadora i l'autonomia universitària, el pluralisme epistemològic i metodològic i el dret a una avaluació justa i digna. Això a través de la millora en els sistemes i procediments amb garanties, transparència, equitat, competència dels avaluadors, adequació disciplinar i simplificació dels procediments, amb una avaluació mixta quantitativa i qualitativa. Per tant és urgent repensar altres criteris i altres indicadors adequats per a les CCHHSS i altres no experimentals, no sols objectius sinó també pertinents, des de la revisió del concepte d'impacte, des de la publicació indexada a la rellevant, reconeixent el valor de les editorials autòctones i sobretot des d'un concepte de transferència consensuat a la comunitat universitària.

Convidem a tothom interessat en participar i col.laborar en la nostra recerca o en rebre un resum de l'informe final. Enviar email amb sol.licitud d'interés i/o col.laboració a virginiaferrer@ub.edu

ⁱ 2. Adam, Paula i Permanyer-Miralda, Gaietà (2009) Més enllà de les publicacions científiques: un model per a l'avaluació de l'impacte social de la recerca a *Annals de Medicina* 2009; 92: 81-86.